

la ocupațiile lor; progresele în plan sensorial-perceptiv se asociază dezvoltării motricității, creșterii atenției a cărei concentrare sporește de la 5-7 minute la peste 20 de minute și chiar 30-40 de minute la preșcolarul mare în joc, audiții sau vizionări de filme, teatru pentru copii.

Tipologia variată a activităților educaționale din grădiniță este determinată de conținutul, metodele și mijloacele de învățământ, de concepția și ecuația personală a cadrului didactic/ a educatorului. Îmbinarea armonioasă a tuturor tipurilor de activități, în accord cu prevederile curriculumului, va face posibil un învățământ preșcolar de calitate. Activitățile trebuie concepute ca un ansamblu unitar, cu orientare spre finalitățile învățământului preșcolar: pregătirea preșcolarului pentru integrarea la școală, stimularea independenței, libertății și a spiritului critic, pentru afirmare personală și intergrare socială [3, p.13].

Activitățile din grădiniță îl formează pe copil sub aspect intelectual, fizic, afectiv pentru a se adapta mai ușor la activitățile școlare, la lecții. Activitățile flexibile, interactive, libere, organizate în funcție de particularitățile de vârstă și de interesul preșcolarilor, de aptitudinile fiecărui copil în parte ajută la dezvoltarea acestuia.

Bibliografie

1. Colceriu, L. Metodica predării activității instructive-educative în grădinițe - detalierea temelor pentru definitivat conform programei valabile din 2008.
2. Dumitrana, M. Educarea limbajului în învățământul preșcolar. București: Ed. Compania, 1999. 109 p. ISBN 973-99224-5-6
3. Lespezanu, M. Tradițional și modern în învățământul preșcolar. București: Editura Omfal Esențial, 2007, 176 p. ISBN 978-973-88062-4-5
4. Miron, I. Strategii de predare și învățare. București: Ed.stiințifică, 1992.
5. https://www.academia.edu/25576231/Metodica_Predarii_Activitatilor_Instructiv_Educative_in_Gradinita_de_Copii

CZU:801.73:373.3

ABORDAREA TEXTULUI NONLITERAR ÎN CLASELE PRIMARE

BURAGA Ala, grad didactic I,

Instituția Publică Liceul Teoretic „Liviu Deleanu”, mun. Chișinău

Rezumat. *Curriculum național: învățământul primar propune o varietate de texte nonliterare prin care învățătorul va îndruma elevii să citească și să înțeleagă conținutul textelor nonliterare cu care se întâlnesc în activitățile zilnice, îi va orienta în descoperirea mijloacelor folosite de autorii textelor pentru transmiterea mesajelor. Textul nonliterar operează cu noțiuni, termeni științifici, urmărește dezvăluirea unui adevăr în*

legătură cu care se transmit informații. Spre deosebire de textele literare, care emoționează, textele nonliterare pot, cel mult, să intereseze lectorul și numai întâmplător să-l și emoționeze.

Cuvinte-cheie: *text nonliterar, text nonliterar informativ, text functional, tipuri de întrebări.*

Abstract. *National curriculum: primary education proposes a variety of non-literary texts through which the teacher will guide students to read and understand the content of non-literary texts they encounter in daily activities, will guide them in discovering the means used by text authors to convey messages. The non-literary text operates with notions, scientific terms, aims to reveal a truth about which information is transmitted. Unlike emotional literary texts, non-literary texts can, at most, interest the reader and only happen to excite him.*

Keywords: *non-literary text, informative non-literary text, functional text, types of questions.*

Lecțiile de limba și literatura română au un rol major în formarea, dezvoltarea și consolidarea capacității elevului de a recepta, înțelege și produce un mesaj oral sau scris. Textele literare și nonliterare selectate trebuie să corespundă particularităților de vârstă, să fie cât mai atractive prin tematica diversă. Învățătorul identifică diverse modalități pentru ca fiecare elev să înțeleagă textul propus.

Curriculum national: învățământul primar propune o varietate de texte nonliterare. Abordarea acestor texte este diferită și învățătorul va îndruma elevii să citească și să înțeleagă conținutul textelor nonliterare cu care se întâlnesc în activitățile zilnice, îi va orienta în descoperirea mijloacelor folosite de autorii textelor pentru transmiterea mesajelor. Receptarea textelor nonliterare va implica cunoașterea vocabularului, interpretarea unor simboluri, semne, convenții, valorificarea tradițiilor, obiceiurilor, experiențelor de trai din comunitate [4, p.38].

Textul nonliterar operează cu noțiuni, termeni științifici, urmărește dezvăluirea unui adevăr în legătură cu care se transmit informații. Nu prezintă trăsături care să coloreze afectiv mesajul, nici cuvinte cu sens figurat, exclamații, interogații, exprimarea eului; dimpotrivă, se evidențiază prin impersonalitatea discursului. Spre deosebire de textele literare, care emoționează, textele nonliterare pot, cel mult, să intereseze lectorul și numai întâmplător să-l și emoționeze.

Aparțin textelor nonliterare cele redactate în: limbaj științific (caracterizat prin sobrietate, precizia termenilor), limbaj administrativ (caracterizat prin ton, formule și stereotipi), limbaj jurnalistic (unele texte pot fi colorate subiectiv), limbaj publicitar.

Textul nonliterar este elaborat pentru a comunica un conținut în care acționează, cu precădere, funcția referențială.

Tabelul 1. Tipuri de texte literare învățate în clasele primare [2]

Texte nonliterar informative:	Texte nonliterar funcționale:
orarul lecțiilor, programul de lucru (magazin, biblioteca, punctul medical), adresele străzilor, orarul circulației transportului în localitate, prețul mărfurilor, știrile, articole din ziare, de pe internet, textele științifice din enciclopediile pentru copii, de pe site-uri, definițiile cuvintelor din dicționar;	felicitarea orală scurtă, bilețelul de informare, scrisoarea cu text scurt și desen, bilețelul de informare, bilețul de mulțumire, bilețelul de solicitare, răspuns la bilețel, scurte mesaje scrise electronice (SMS), răspuns la mesaje, scrisoarea cu text scurt și desen, anunțul, afișul, invitația, spotul publicitar, solicitarea și oferirea (de informații; repetării unui mesaj; sprijinului; unui obiect), modul/instrucțiunile de folosire a unor aparate, cartea poștală, rețetele culinare, reclamele publicitare, afișul, fluturașul publicitar, programul unui spectacol, buletinul meteo, pagina de jurnal, anunțul de pe internet.

Textul informativ este prin excelență un text nonliterar care într-un limbaj concis oferă informații despre un anumit aspect al realității. Dintr-un asemenea text lipsesc și mărcile afectivității și ale expresivității.

Textul informativ (nonliterar) – transmite cititorilor idei, modelează înțelegerea, oferă explicații în legătură cu diverse obiecte, fenomene, situații, atitudini ale unor persoane, demonstrează cum se face un lucru, cum funcționează un aparat, cum se fac obiectele etc.. Are ca scop transmiterea unor informații ce privesc date, fapte, fenomene, din realitate și trebuie să ofere suficiente informații și explicații necesare pentru a înțelege informațiile. Aceste texte trebuie să informeze ceea ce este și ce nu este important cu privire la un subiect, astfel încât cititorul să poată învăța corect.

C. Gavrilă enumeră caracteristicile textului informativ [3, p.183]:

- are scopul de a informa, de a convinge, de a amuza, de a explica, de a sensibiliza, folosind în acest sens un limbaj adecvat intențiilor vorbitorului: cu mărci specifice captării atenției, menținerii interesului, cu forme lingvistice accesibile majorității cititorilor, cu o prezentare grafică atractivă, astfel încât să poată trezi interesul receptorului.

- se referă, în general, la aspectele din realitate, prezentate fără intervenția ficțiunii, în limitele obiectivității și ale spiritului practic;

- este formulat clar, fără ambiguități, iar textul propriu-zis este de mai multe ori însoțit de imagini grafice, astfel încât să impresioneze ochiul, să atragă și să convingă, să faciliteze obținerea rapidă a informației dorită, chiar și pentru necunoscători ai domeniului;

• sunt texte care au ca scop informarea cititorului, convingerea publicului, satisfacerea unor necesități utilitare. Actul informativ, privit în contextul didacticii actuale, apare ca o formă atipică de comunicare, definindu-se prin asimetrie, nonreversibilitate (nu întotdeauna este posibilă realizarea unui feed-back) și decontextualizare, de aceea trebuie ca dialogul cu „departele să vizeze interacțiunea dintre factorii determinanți ai comprehensiunii: cititorul-textul și contextul lecturii.

Întrebările care ghidează lectura textului informativ sunt:

- Despre ce suntem informați?
- Cum suntem informați?;
- De ce? (în ce scop este transmisă informația)?

În textele informative, emițătorul este o prezență discretă.

Textele funcționale sunt cele care, așa cum indică numele lor, îndeplinesc o funcție specifică; adică sunt texte care se adresează destinatarului mesajului într-un mod direct, clar și concret și au misiunea că el / ea efectuează o acțiune specifică. Prin acest tip de text, ghidăm receptorul mesajului în executarea acțiunii menționate. Dincolo de acest ghid, uneori textele funcționale furnizează destinatarului și materialele de care au nevoie pentru a efectua acțiunea în cauză (care este acțiunea pe care vrem să o vedem sau să o „obținem”).

Indiferent de textul funcțional reprezentat în comunicare, emițătorul abordează obiectiv realitatea și folosește un limbaj comun, convențional, prin excelență tranzitiv (scopul principal este de a transmite informații).

Pentru învățarea textului nonliterar învățătorul prezintă elevilor variante de texte din fiecare categorie, pe care le comentează pentru a putea răspunde la următoarele întrebări:

- Ce ne transmite autorul textului?
- Care este structura textului?
- Ce mijloace folosește autorul textului?
- În ce măsură ai înțeles ce transmite autorul?

Întrucât elevul trebuie să înțeleagă, în primul rând, ceea ce există în jurul lui, învățătorul aduce în discuție reclame și afișe existente în localitate, precum și articole despre viața și activitatea elevilor, dacă este posibil, chiar a elevilor școlii.

Referindu-se la metoda lecturii explicative aplicată în studierea textelor nonliterare, M. Norel stabilește următoarele etape:

- conversația pregătitoare – conversație despre domeniul la care se referă textul, explicarea anticipată a cuvintelor care ar îngreuna înțelegerea textului;
- lectura integrală sau fragmentară a textului, explicarea termenilor științifici, sesizarea ideilor principale;

- conversație asupra textului pentru înțelegerea corectă a lui și ordonarea gândirii elevilor;
- recitirea textului de către elevi și explicarea motivată (cauză-efect) a fenomenului științific prezentat [5, p. 67].

Înscrisă în cadrul aceleiași viziuni, lectura textului nonliterar presupune un „mai întâi” al întâlnirii cu problematica textului (prelectura), un „apoi” al parcurgerii lui (prima lectură), un „după aceea” al identificării conținutului (relectura) și un „în sfârșit” al fixării acestui conținut (postlectura).

O categorie de texte nonliterare adresate elevilor sunt cele distractive. *Anecdota* este un text umoristic de dimensiuni reduse, cu referire la persoane celebre sau cunoscute: scriitori, muzicieni, pictori, oameni politici, etc.. Umorul se bazează pe situațiile neobișnuite prezentate, pe reacții neprevăzute, pe replici inteligente sau contrare momentului în care s-au spus. În general, transmit o învățătură. Pe lângă faptul că o anecdotă, spusă în timpul orei, completează imaginea unei personalități percepute, până atunci, exclusiv prin creația ei, textul detensionează ora și îndeamnă la reflecție.

Gluma este un text umoristic scurt, lungimea îi afectează valoarea de adresare, în care se prezintă momente comice din viața cotidiană. Glumele se bazează pe jocuri de cuvinte, reacții imprevizibile, confuzii, ambiguitatea limbajului, rezolvări simple în situații dificile. Dacă se analizează o glumă, este bine ca învățătorul să conducă elevii spre identificarea a ceea ce reprezintă poanta, punctul culminant, sursa râsului.

- *Care este sursa informației?*
- *Despre ce suntem informați?*
- *Ce spune textul?*
- *Cine certifică această informație?*
- *Se apropie de ceea ce eu cred despre subiect?*
- *Unde pot găsi informații suplimentare despre subiect?*

În concluzie, în clasele primare textele nonliterare sunt recomandate pentru analize, comentarii și elaborare selectivă, în funcție de potențialul lingvistic și intelectual al elevilor. Procesul de familiarizare cu acest tip de text evidențiază stuctură model propusă de învățător prin care elevii o exersează.

Bibliografie

1. Crăciun, C. Metodica predării Limbii și Literaturii Române în gimnaziu și licee. Deva: Editura Emia, 2007
2. Curriculum național: învățământul primar. Chișinău, 2018.
3. Gavrilă, C. Limba și literatura română de la competență la performanță, Polirom, Iași, 2010
4. Ghid de implementare a curriculumului pentru învățământul primar. Ch., 2018
5. Norel, M. Metodica predării limbii și literaturii române în învățământul primar. Brașov. 2010